

h. 103, 22.

(X 2000 334)

Ya
442

ORATIO
DE
PROPAGATIONE, CON-
SERVATIONE, ET UTI-
LITATE
SCHOLÆ ANNÆ-
BERGENSIS;

Ad
Senatum & Scholarchas;
In exodio Examinis Auctumnalis
habita.

M. GEORGIO ARNOLDO,
Schol. Rect.

Anno M DC XLVII. die 3. Novembr.

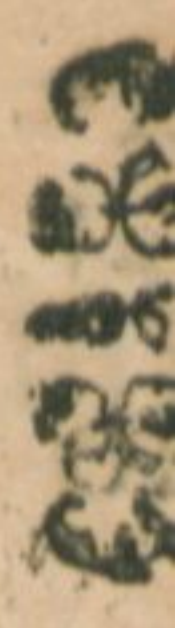
hic quasi

Chronologia Scholastica ab Anno 1609. usq̄
ad 1650. pertingens.

L I P S I Æ,
TYPIS TIMOTHEI RITZSCHII, 1650.

OSAE VITE I O
P. ATRES DOMSCRPTA P. L. R. A.

**VIVIT
POST FUNERA
NOMEN.**

ra
tu
ti
vi
ve
q
m
di
o
fa
ac
fe
la

SALVETE,

PATRES CONSCRIPTI PLURIMUM honorandi!

Ausa, quamobrem Pagellas hæc VOBIS, Viri Amplissimi, mittâ, nata mihi est ex vestrâ ἀπορία. quâ, propter arduas in Repub. quibus tum temporis vacandû, deliberationes, in Examinis proximi terminalibus cõparere haud valuistis. Orationem itaq; tum habitam, quia præsentibus audire non potuistis, literis Typographicis impressam nunc absentes privatim pellegite, & semihorulam rebus, quibus distenti estis, gravissimis, suffurati, oculis benignis accipite, impendite. Ego verò, qui nihil magis hæctenus in votis habui, & adhuc habeo, quàm Officinam nostram literariam esse, si non florentissimam; attamen florentem; non possum non Vestræ Amplitudini gratulari, utpote, cujus egregiâ erga Musas animi inductione fit, ut ingenuarum disciplinarû studia debito honore, favore, ope, liberalitate munificâ prosequantur. Votum addo, ut Schola hæc, fœcundissimum Ecclesiæ & Reipublicæ seminarium in hac Urbe, ceu hæctenus munificentia Vestra laudabili floruit; ita deinceps quoq; vigorem suum obtineat,

A 2

ut,

(o) (o)

In nomine supremi nostri DOCTORIS JESU CHRISTI, qui est
A. & Ω. in infinitas myriadas seculorum laudandus & ce-
lebrandus, AMEN!

Derduximus tandem, VIRI: Reve-
rende & Clarissime Dn. Superintendens:
Reverendi Pastores ac Diaconi: Vos i-
tem Prudentissimi Integerrimi, fidelissi-
mi, amicissimiq; Domini, Consules, Se-
natores, Inspectores; Collegæ: Optimi de-
niq; doctrinae & disciplinae, ad Pietatem
ac humanitatem compositæ, mihi com-
mendatissimi Discipuli: perduximus, inquam, nunc ad metam
optatam Examen Auctumnale: & Ordines hosce, quos videtis,
scholasticos, in hoc Theatrū, veluti in campum Martium, studiis
cujusq; & ingeniis exploratis & probatis discēdi progressionibus,
tanquam acies quasdam militares instructas atq; expeditas pro-
duximus. Summo verò Illi & maximo Gymnasiarchæ CHRISTO
gratias agimus, cujus beneficium est, & soli uniq; acceptum refe-
rendum, quòd inter tot tantasq; rerum omnium perturbationes
& fatales calamitates, voluerit hanc Scholam salvam incolu-
memq; servare; neq; passus fuerit, hosce Docentium & Discenti-
um cœtus bellicâ incursione, aliâve publicâ calamitate dissipari.
In exodio autem Examinis consistenti mihi & in Terminalibus,
consuetudo Scholæ aurem vellicat, & aliquid dicere imperat, nō
velim à Musarum cœtu quàm alienissimus esse.

Verba igitur mihi faciendum esse, necessitatis est, ne dica mihi scribatur violata consuetudinis.

Etsi autem non est mea consuetudinis, me ipsum laudare, quod arrogantia, levitatis & impudentia est: tamen diffiteri non possum, in cunctationem meam & procrastinationem, cui ego culpa, (si culpa dicenda) nimium quantum affinis sum, illa Adagia non male jactari posse: Celerius Elephantipariunt: Acessei Luna; & si qua alia horum similia, quae dicere moris est in comperendinarios, qui se quidem movent sedulo, sed, aut nihil, aut parum certè promovent, & ut cum Plauto loquar, suis in negotiis, quibus opus erat maturato, grallatorio & formicino, testudineoq; gradu progrediuntur. Est enim annus propè jam vigesimus, quum hoc ipso de loco verba feci, de Scholae hujus origine atq; progressu, quàm haëtenus ratione propagata conservataq; fuerit, enumerare coëpi; quod meum pensum ad hunc usq; diem nō absolvi, (quamvis Auditores spe certā non semel lactārim, & fatebor enim quod res est, produxerim) & id quidem, si quis vertendum mihi vitio putārit, suum adjudicium meam ipsius quoq; sententiam adscribat. Verum intempestiva debita fidei liberatio hac non est, quamvis interdum lenti simus debitores, & diem ex die ducamus, praesertim si exsolvendi promissi tarditas, officii gravitate, (quod de me tamen polliceri non audeo) pensetur. Jam igitur, quod Deus felix ac faustum esse jubeat! ad reliquas argumenti mei partes animum adjiciam, & quàm haëtenus ratione propagata conservataq; fuerit hac Schola, edisserere primum: deinde ostendere ejusdem utilitatem, quam, Ecclesiae ac Reipublicae fideliter inserviando, exhibuerunt Discipuli; tam Intranei, quàm Extranei, ex eadem qui haëtenus prodiere, hac vice mecum con-

sti

stitui. Non autem percensere omnes volo: sed ex eorum copiâ
paucos seligam, quos scio & notos Vobis esse, & dignos in hoc
Confessû nominari. Verùm de his dicere meditantem, me imprimis
recreat & reficit, quòd apud Vos, Auditores benevoli, dicen-
dum est, quorum auctoritate illorû omnium fides, tanquam Vadi-
monio aliquo, indubitata esse jubetur, qui ista partim etate ve-
strâ meministis, partim auditione à Majoribus acceptâ recorda-
mini. Quapropter, ut titubantes liberorum linguæ parenti-
bus placent: sic spero, ac confido potius, fore, ut meum cona-
tum, Vos & probetis, & vestrâ sponte mihi Res brevi oratione
comprehendere meditati, non aures modò, sed mentes quoq;
attentas adhibeatis. Fuit hoc studium omni tempore summis
& maximis Regibus ac Principibus Rerumq; publicarum sapi-
entissimis quibusq; Moderatoribus, ut inter cœteras Reipubli-
cæ partes, Scholarum quoq; curam & propagationem ad se per-
tinere judicarent, tum Relligionis, tum etiam Sapientiæ Civi-
lis & liberalis doctrinæ propagandæ gratiâ. Quid enim non
tantùm in Scholas, verùm omninò in Literas contulerint olim
summi isti Monarchæ, satis ex Historiis constat. Ac ut brevi-
ter multorum seculorum narrationes concludam, de officio pi-
orum Magistratum in Scholis instaurandis, exornandis, collo-
cupletandis, pauperumq; liberos, sumptibus destitutos, liberaliter
fovendis: unicum hoc de Carolo Magno, primo Germanorum Im-
peratore Christiano referam; qui non solum multos Episcopatus,
multa Canonorum Collegia, multa Monasteria passim per to-
tam Germaniam construxit; sed etiam ipsemet Examinibus,
tàm Nobilium puerorum, quàm ex tenuioris fortunæ Civibus
natorum, interesse dignatus est. De quo Johannem Aventi-
num,

num, Clarissimum Historiographum, ex Annalibus Bojorum
audire, quæso, ne gravemini. Quum enim narrasset, quæ ra-
tione Carolus Magnus liberalia literarum studia penè oblitterata,
instaurare summoperè conquisit; hæc de Examine verba adji-
cit: Cùm Carolus Magnus longo post tempore in Galliam di-
vertisset, Pueros, quos Clementi commiserat, Epistolis, Ver-
sibus, Carminibus, Orationibus, Panegyricis, scriptis, ut peri-
culum de eorum ingenio atq; indole faceret, sibi exhiberi jubet.
Ubi tenuiores præter spem, profecisse: Nobiles verò gaudiis corpo-
ris deditos, cultum animi neglexisse deprehendit; illis ad dextram
segregatis: Vos quidem macti virtute, inquit, estote filioli pien-
tissimi, qui nostro imperio gnæviter defuncti estis: Vestra erunt
Sacerdotia locupletissima: Ego vos in Aulam adscisco: ex Vobis
Senatores cooptabo. Deinde ad Nobilium liberos, quos à læva
collocarat, vultu haud iram dissimulans, ait: At vos Comatuli,
& Delicatuli, freti opibus, & splendore Parentum, nostram
Majestatem consprevistis: vitia, otia, luxum & inertiam,
bonis literis virtutibusq; contempto decreto nostro, prætulistis:
jubeo, (& Deum immortalem testor!) nihil penitus commodi,
honoris, ne obulum quidem ab Imperatore vestro, cujus jussa
aspernati estis, expectate: faxim, ut omnibus mortalibus ludi-
brio vivatis; & in vos exempla edam, nisi resipueritis, & ne-
gligentiam diligentiam expiaveritis. Ignoscite, Auditores Orna-
tissimi, quòd proluxius tam verba Historici, quàm Imperatoris
præstantissimi, excitanda Juventutis ergò, recitavi. Vidit ni-
mirum atq; intellexit Carolus ille, re & nomine Magnus, Ecclesi-
as & Politias ut plurimum constitui, atq; gubernari felicissimo
eorum successu; qui ignobilissimis parentibus, iisq; pauperrimis

ori-

oriundi, suo sibi labore, aliorum tamen praesidiis Gloriam & Vir-
tutem peperissent. Quorsum autem haec? non aliorum sanè
dicta sunt, quàm ut doceam, pios Magistratùs, Consules ac Se-
natores, Patrum memoriâ, rectè fecisse, qui pia eruditionis of-
ficinas Christo dedicavère: Magistros doctos honestis stipendiis
alvère: pauperum aequè, ut divitum liberos in Ludum mitten-
di, autores fuère: vel ad hoc ipsum Parentes, partim invitavè-
re, partim adegère. Si namq; Consules & Senatores (loquor
cum Beato Luthero de Scholis) in communi periculo Patriæ,
Cives suos non hortari tantùm, sed etiam officii sui, & jura-
menti ipsorum ratione, cogere possunt, ut alii Sarissas, alii Gla-
dios, alii Bombardas, alii Tormenta majora expediant, & in
hostem suo quisq; loco, se arment: alij verò signa & vexilla
cæteris præferant: cur non etiam imperitos, & rerum ignaros
Parentes, qui nullâ suos liberos doctrinâ erudiri volunt, com-
pellant intrare Scholas? cur non cogant, informatione rectâ fi-
liorum suorum, portenta, barbariem, inscitiam, ruditatem,
impietatem, & similia monstra curent profligari. Summum
itaq; & longè maximum, quem modò dixi, Imperatorem Caro-
lum Magnum pio æmulati studio posterì Principes, qui maximis
impensis ac sumptibus Scholas literarum aperuerunt, & apertas
stipendijs ac redditibus perpetuis amplificârunt; verum esse exem-
plo declarantes Tiberij secundi, Caesaris dictum illud: nunquam
fisco Principis pecuniâ deficere posse, quandiu sapientes ho-
mines in Scholis educati Rempublicam gubernarent: neque
minus verû esse judicantes, Leonis Imperatoris, in simili genere
magnificentie erga Scholas præstita, à Præfectis militiae & Pur-
puratis quibusdam suis reprehensi, præclarum hoc Votum:

B

nul-

nullam se à DEO exoptare felicitatem majorem; quàm ut omnes belli & militiæ sumptûs in Scholas & Collegia hominum eruditorum sibi convertere liceret. Neq; verò opus esse existimo, multa hoc in loco externorum Principum exempla percensere; quùm in promptu sint domestica. Ecquis enim est tam rerum omnium ignarus, cui non sit exploratum Senatus nostri Amplissimi studium, seu potius liberalitas, Civiumq; in hâc Urbe honestissimorum largitas? Quæ in hâc summâ temporum difficultate plurimorum erga Scholam nostrâ sit beneficiëtia, satis hoc tempore comperimur. Et hæc mihi hujusce rei commemoranda causa est, ut præsentem hunc Cœtum scholasticum meis verbis munificentia ac beneficij hujus commonescerem, ipsisq; ostenderem, quantum inclito Senatui & Civibus debeant, in primis subsidio atq; ope destituti, nostrates Alumni; quibus in tantâ horum temporum difficultate, & ferè communi studiorum ruinâ, non modò de necessariâ vitæ sustentatione; sed etiam discendi occasione optatissimâ, liberalissimè hîc prospectum est. Aliàs quidem certissimum, quòd hoc Scholasticum vitæ genus, sicuti usus ac necessitatis causâ nulli secundum est; ita nullum magis desertum, vile ac despectum habetur, si mutuâ reliquorum ope ac subsidio sit orbatum. Longè non abeamus: an hoc tempore in primis id, quod dico, non res attestatur? Quando magis unquam Scholæ laborârunt? quando magis deserta Academia, despectiq; literarum Magistri, ac Professores fuerunt, quàm hâc tempestate? quâ pleriq; non tantùm operam suam piis & maximè necessarijs studiis subtrahunt: sed ea quoq; Cyclopicâ quâdam immanitate insectantur, odio, convicijsq; proscindunt. Quantum verò ex hoc literarum contemptu & despicientiâ existat in-

com-

commodi, nimis, proh dolor! Sipientioribus est manifestum.
Interim hisce ut remedium aliquod Respublica nostra hactenus
cum laude sui fructuq; Scholæ fecit: ita quoq; eiusdem deinceps oc-
cursum itura, spes bona est: Furvabit videlicet Senatus noster
nos Collegas, optimisq; quibusvis Conditionibus promovebit: ste-
pendia, seu salaria nobis sine molestia, singulis septimanis faciet
offerri; nec committet, ut cuiquam quicquam detrahatur,
(quamvis detrahendi auctores suasoresq; non desint,) Sym-
machi scilicet illius memor: bonas artes, inq; uientis, honore nu-
triri; atq; hoc specimen esse florentis Reipublicæ, ut disciplinarum
Professoribus præmia opulenta pendantur. Ne autem Scholæ
sua curam unquam deposuisse cuiquam videretur idem Senatus,
atq; in numero quasi haberet cotidie, quomodo sumptus apud
juventutem collocarentur; viros doctos, & eruditos selegit, qui
una cum Domino Superintendente hujus loci, Scholasticorum
exercitiorum ^{ad præsentiam} quotidie existerent, de Præceptorum, de
Discipulorum sive defectu, sive excessu, si qui deprehenderetur,
sepius colloquerentur, errantes admonerent, in viam reduce-
rent, corrigerent: de rebus prælegendis consilia conferrēt, & com-
municarent: sæpenumero oratione bonam indolem commenda-
rent, incenderent, excitarent; negligentes reprehensione depri-
merent, castigarent, rubore suffunderent, ad frugem aliquam
promoverent. Quin & ipse quotannis bis hunc scholasticum
Exercitum sub Examinum solemnitate præsens lustrat, illustrat,
exornat, atq; sua auctoritate ad frugem, ad gloriam, ad erudi-
tionem exstimulat. Quin & hanc Scholam miris modis pro-
vexit & amplificavit hactenus Civium nostrorum Liberalitas,
quam alij Pauperiores qui huc aliunde advolant, suscipiendo, alij

Pauperiores qui huc aliunde aduolant, suscipiendo, alij alendo
intra privatos Scholæ parietes, alij Mendicantibus Eleemosynas
dando, exercuerunt, & adhuc exercent. Ita videlicet illis, qui
suo tempore & loco, vel in Ecclesiis, vel Scholis, & Rebus publi-
cis, & Politijs, contra indomitos hostes, furores, barbariem, hæ-
reses aliq; monstra pugnaturi, meritò à toto Civium cœtù aliquid
alimentorum impenditur. Non enim contemnendi pauperculi
Tyrones, nec officijs nostris indigni habendi, quia sunt inter hosce,
quos è pulvere Dominus evehere, de stercore erigere, & inter
Proceres populi sui collocare decrevit. Nominare hîc possem
exemplum incomparabilis Herois D. M. Lutheri, qui sæpius alle-
gare non dubitavit, quomodo inter Scholares egenos cantillando
locupletum ostia visitârit, donec auctâ, per Dei benedictionem, re-
familiari parentum, honestius ipsum in studiis alere possent.
Prolixè verò magnificeq; hoc loco celebranda foret meritò piorum
Civium liberalitas, qui legatis amplissimis pauperum hujus
Scholæ Alumnorum inopiâ duxêre sublevandâ. Inter eos aliquot
qui mei Rectoratûs tempore, Rempublicam Scholasticam insigni
liberalitate provehendam duxerunt, fuere: Viri Amplissimi,
Consulares, Ornatisimi, Integerrimi: Dominus David Schmid,
qui non tantùm Stipendium pro pauperibus civibus ordinavit,
sed & chartam & dulciaria singulis Examinibus distribuenda le-
gavit: Nec verò minus perhibendi Consules: Franciscus Fischer/
Johannes Schwarz / M. Petrus Lehman / qui in publicis Ex-
aminum solennitatibus libellos pauperioribus & bonæ indolis
pueris per singulos ordines distribuendos ordinârunt. Tum
etiam celebranda est munificentia Domini Stephani Schön-
herrens, & honestissimæ Matronæ Margaritæ Thilinn, qui ultra
mil-

mille florenis, unde quotannis ex redditibus vestes egenis ac nudis conficerentur, inopes Musarum cultores sunt munerati. Inprimis verò tua, Christophore Gilden | Senator quondam hujus Reipublicæ, quàm pia, quàm laudabilis est Testamentaria donatio & constitutio, quâ mille florenos pauperibus scholasticis legasti. Nec reticenda est liberalitas Domini Consulis Jacobi Sturmii, ut & Erhardi Sigerti, primarij Civis, qui eruditæ pietatis studiosis, hujus Scholæ Civibus stipendia constituerunt. Tempus me deficeret, si liberalem munificentiam Mauricii, Saxonie Ducis laudatissimi; præterea Virorū Præstantissimorum; Michaëlis Herbarti, & Salomonis Jahni; Matronarum item eximiarum: Meusingeræ, Collreuteræ Legatæ memorabilia prolixè recenserem. Hi quidem mortalitati sunt exempti; at nomen eorum ex hominum memoriâ nunquam eximitur. Utinam horum similes & alios haberemus, minùs fortasse pauperes scholastici, hisce præsertim temporibus conclamatis, laborarent! Tantum erga Scholam nostram studium & sollicitudinem, benevolentiam erga pauperes scholasticos isthâc ætate Senatum nostrum Prudentissimum & Amplissimum, Cives nostros honestissimos conservare, illustrare, propagare, quid munere suo aut convenientius aut dignius omninò suâ personâ facere? quid DEO gratius, quid commodius Reipublicæ, quid Urbi præclarius, quid nobis deniq; omnibus salutaris unquam possent præstare? Ita videlicet Optimi Consules & Senatores, Majorum vestrorum memoriam conservatis, sic propagatis vestram, sic DEI gloriam illustratis, sic decus & nomen Scholæ hujus amplificatis, utpote in quâ veluti sunt quædam Ecclesiæ seminaria, Reipublicæ plantaria, Provinciæ armamentaria.

ria. Nimirum hic omnis Civitatis spes, tanquam in herbis, est: hic robur atq; presidium Urbis, hic Religionis & rerum divinarum custodia, hic omnis, quaecumq; liberalia & honesta, & ut semel dicam, alter in terris Paradisus.

Dixi de priori Orationis mea parte, non quidem quantum volui, sed quantum potui; imò quantum debui in hac angustia temporis. Venio nunc ad posteriorem. quam, ut cursim me & perfunctorie exponentem, vestra Auditores, quod adhuc fecistis, solita humanitatis & benevolentiae aurâ in portum usq; provebatis, etiam atq; etiam oro. Sua igitur de Scholâ hac amplissime concepta spes & expectatio primos ejusdem Fundatores; nec Nutritios unquam fefellit; præterquam enim quòd Pietatis palæstra, disciplina Magistra, bonorum morum altrix & Alumna semper fuit: ex eâ omnitempore diversi diversorum Ordinum homines frequentis & laudabili numero prodierunt. Ex hac nonnulli ad Ecclesiarum, ad Scholarum nonnulli munera discesserunt: alii in Curiam, in Aulam alii: quidam ad Mercaturas. Imò (præfiscini dixerim) ex hac Theologi, ex hac Jurisconsulti, ex hac Medici, ex hac Philosophi prodierunt. Ex quibus omnibus insigniores tantum, & quos notos vobis maxime scio, ubi paucis recensuero, Auditores, perorabo. Agmen ducant illi qui suam felicitatē huic Scholæ acceptū unicè & in primis referunt; utpote, qui intra hosce parietes ferè cū lacte materno initia Pietatis imbibuerunt: Artes & Linguas, nutrimenta totius vitæ, & rerum adversarum solatia hauserunt, Civium videlicet nostrorum filii, in Scholam Illustrem (Misenam dico,) hætenus missi, numero sex & viginti. Hi sunt; de quibus in Epistola nuncupatoriâ,

non

non ita pridem ejusdem Scholæ Collega, Dominus Oelschlegel-
us ad Reipublicæ nostræ Antistites prædicat his verbis: In
hoc quoq; seculo, istud consequimini, ut, supremi Numi-
nis indultu, Liberos educetis ingeniis præditos felicissimis,
quiq; ad eruditionis amœnitatem jugi industriâ eant, festi-
nent, ac tantùm non conspirent. Clarius (idem ait) loquor:
Filiis Nobis erudiendos mittitis tales, in quibus, (res enim
cogit me sine ullo verborum nubilo, aut schemate loqui) pu-
dor natus & ingenuus, genuina probitas, & quicquid lau-
dari potest, habitat: ut nemini secundi ingenio, nec æquali-
bus industriâ, neq; interdum bene doctis, concedant literatu-
râ. Horum è censu post annum millesimum sexcentesimum fu-
erunt: Petrus Bersmannus, qui Patriam suam, utpote pri-
mam studiorum nutriculam, thesauro doctrinæ suæ solidioris di-
tare voluit Correctoratus officio, quò per integrum biennium
functus, Pastor in Niclasdorff, Bobemorum; tandemq; in H^{er}-
rensfeldt / nostræ Diocesis vocatus: M. Henricus Beierus
(1603.) Socer meus p. memor. è Bohemia in Patriam vocatus, ibi-
dem Diaconus, Archi-Diaconus in annum vigesimum usq; vi-
xit fidelissimus: Philippus Schreiterus (1601.) Collega Scholæ
è Vallibus Joachimicis huc vocatus, primum Xenodochii Pastor,
post biennium Concionator metallicorum: M. Michael Stempe-
lius (1624.) Archi-Diaconus, quem adhuc vivum præstò vide-
mus: Bartholomæus Rölick (1609.) Pastor in Mühlberg/
Johannes Glenzelius (1605.) è Scholâ, in quâ duodecennium
Correctoris partes obierat, ad Pastoratus officium in Buchholz/
accerfitus: VV olfgangus Frenzeli9 (1613.) Pastor in Grünhain:
Micha-

Michael Feig: Valentinus Hertelius: (1612.) ambo Medicinae
Licentiati: hic post varias peregrinationes & reditu ex Italia:
ille Reipublicae Dresdensis Physicus, & in ipso melioris aetatis
flore, denati. His adnumerandi, qui in Illustri Aulae Dresdae
in honestis functionibus pronunc vivunt, ut: Daniel Kirchner
(1609.) Serenissimo Electori Saxoniae à Sanctiaribus Se-
cretis: Antonius VVeck (1636.) eidem Electori Saxoniae à Se-
cretis literis: Johannes Brüchner (1618.) ab Epistolis: Chri-
stianus Schuman (1621.) Reipubl: Dresdensis Judex aequissi-
mus; Litteratorum Provisor vigilantissimus: Vitus VVolfius
(1627.) Notarius publicus, Adjunctus, qui nuperrimè in
viviis esse desit. Ab Aula ad Patricios reliquos transeo, itidem
ex Scholâ Illustri progressos, quales sunt: Georgius Laurentius
(1601.) olim Pædotriba Friderisdorffensium: Fridericus VVahl.
(1617.) Inspector hujus Scholæ vigilantissimus: David VVolf
(1624.) Reipublicae nostratis Judicii Praeses aequissimus: Chry-
sostomus Lehman (1627.) Notarius publicus Caesareus, Se-
natui Marienbergensi ab Epistolis: Georgius Schmid (1635.)
Scholæ patriæ Tertius Collega hodiè inserviens. Quos inter refe-
rendi adolescentes in studiis humanitatis, & literarum egre-
giè versati; adeoq; in Academiis consecuti elegantem exquisitio-
ris doctrinae elegantiam, partim morte præventi, partim adhuc
in viviis: Cornelius Frenzel (1620.) Michael Richter (1621.)
Georgius Benedictus (1623.) Fridericus Lehman: Johan-
nes Andreae (1625.) Georgius VVeinmar (1618.) Christia-
nus Tünzelius. (1627.) Georgius VVahl. (1630.) Chilianus
Rebentrost (1631.) & quem primo loco dicere debebam, M. Jo-
hannes Frenzelius (1628.) S. S. Theologiae in Academiâ Lipsi-
en-

ensi pro tempore studiosissimus: Nec praterireundi aut omitten-
di: M. Gotofredus Schreiter (1615.) Pastor Müglensis; nec
non Johannes Schreiterus, (1631.) J. U. Licentiatus, Cu-
riae Electoralis VVittebergæ Advocatus; ejusdemq; frater,
Christophorus Daniel, (1638.) in Philosophorum officinâ be-
ne politus, limatus: M. Christianus VVolffius (1642.) pronunc
Pastor in Hermersdorff/ M. Johannes Christophorus Gensel
(1641.) sacrarum litterarum studiosus indefessus, Lipsiæ: Cum
quibus conjungo viros etiam olim, & pronunc ordinis Senatorii,
ceusunt: Georgius VVahl. (1616.) Judex, Eulebius Lehman
(1621.) Prætor. Samuel Relsigk (1617.) Abrahamus Richter
(1629.) Georgius Gensel (1616.) Quibus accedit: Michaël Zi-
rold (1623.) Notarius publicus, Juris-Præcticus, Scholæq; hujus
Inspector vigilantissimus: Israël Schmid (1625.) Notarius publi-
cus, & publicarum litterarum Magister apud Ortrantios. Micha-
el Schuman (1610.) J. U. Candidatus, Cotbusensium Civis:
Michael Schmid (1623.) Politicus humanus. Hi videlicet
sunt patriæ suæ spes, deliciae ac ornamentum. Dixi de Intraneis;
conferam me nunc ad Extraneos quondam Scholæ hujus Cives,
Pastores facti omnes, hunc Ludum literarium Matrem ac Nutri-
cem honorantes, venerantes; quales sunt: M. Johannes Crebs:
(1612.) olim Pastor & Superintendens nostræ Ecclesiæ vigilan-
tissimus: M. Georgius Cünelius, (1611.) ad D. Thomam Diaconus
Lipsiæ: M. Casparus Schmidt (1617.) Diaconus apud VVitteberg.
M. Theodorus Albinus (1616.) Pastor in Lochau. Johan-
nes-Thomas Hunnenberger (1626.) in Königsvald: M. Chri-
stianus Putzsch (1619.) apud Ebrenfridisdorffenses: M. An-
dre-

dreas Kaltwasser, (1609.) apud Mockrizenses: M. Johannes
Theodorus Kirchner (1631.) in Mildena: M. Balthasar Sve-
vius, (1618.) olim Con-Rector Scholæ hujus, nunc Pastor Maria-
bergensium: Johan: Augustus Papa, Ebrenfried: (1626.)
Pastor in Krumbhänersdorff & Deberscharr: M. Henri-
cus Ryhl, (1626.) in Polonia: ejusdemq; frater, David
Ryhl, (1641.) Diaconus in Ahrensfeld: M. Christianus Pisto-
rius (1620.) in Eibenstock: M. Paulus Hörnigk, (1621.) in
Levona, Prasulatus Martisburgensis: Samuel Mezler (1623.)
in Kranzall: Caspar Arnoldus, (1619.) Diaconus Schletanorum:
Georgius Bergig (1634.) in Grynham: Elias Pistorius, (1637.)
in Künbaid: Johannes Vogelhaupt. (1611.) Pastor in Tzschor-
la: Thomas Dhenius, (1612.) in Breitenbrunn: Johannes
Laurentius, (1610.) in Reichenhan; qui Antecessorem habuit
Christophorum Schmiedt. (1617.) Samuel Andreas (1629.) in
Erlebach. Christophorus Entzman (1622.) in Hartenstein. Cas-
parus Uhl, (1617.) in Rührsdorff: Johannes Bartholomæus
Münchmayer, (1641.) in agro Berlinensi. Alios quàm plurimos
cogor silentio, ob temporis angustiam, involvere. Prodeant nunc re-
liqui literarum peritissimi viri, undiq; docti & præclari Philoso-
phi, quos & ipsos paucis introducarn, ut planè videatis P. C. hu-
jus Scholæ divinam benedictionem, quâ, ut omnibus facultatibus
viri excellentissimi, ita & in Philosophia evaserunt. Ex qui-
bus est M. Michael VVendlerus, (1622.) hodiè Philosophia
Practicae in almâ VVittebergâ Professor non incelebris,

Giam

(jam verò Theol: Licentiatus) quondam è numero Mendicantium nostrorum: M. Johannes Stephanus Verbe-
sius (1614.) Professor Poëtices, Lipsiæ: M. David Wendle-
rus, (1636.) Gymnasii Poëtici Ratisbonensium Corrector, ac ibi-
dem pronunc Diaconus: Samuel Dietrich, (1634.) Corrector
in Crempen: M. Johannes Meise, (1621.) Leisnicensium Scholæ
Moderator: Leonhardus Römer (1610.) Mittveida Ludimod:
M. Albinus Seifrid (1640.) Reçtor Scholæ Chemnicensis de-
signatus: Georgius Beutherus (1626.) Scholæ nostræ Collega
Peninsimus: Michael Lohr (1610.) Dresdæ Cantor: Christo-
phorus Eckstein (1609.) Mariæbergæ Cantor; jam verò Schne-
bergæ collegarum quartus: Johannes Lindenzveig (1622.) in
Frauenstein, & Samuel Fickman (1618.) in Hānitchē Cantores.
Sed illorū omnium nomina, qui ad laudabilem aliquam frugem ex
hāc Scholā pervenerunt, si aggrederer enumerare, quemadmodū
mente & animo concepta habeo, vox me deficeret. Vnum ta-
men atq; alterum adhuc silentio præterire non possum, bonarum
videlicet in Academiis celebrioribus Artium deditissimos, quo-
rum messis adhuc in herba est: Leo Sahrer, à Sahr (1642.) Jo-
hann-Christophorus Moyfes de Khyrbergk: (1638.) Mat-
thæus Storch, (1642.) Nobiles: Item Augustus VVolff (1642.)
Phil: Bacc: Samuel König: (1642.) Christoph. Teubnerus,
(1641.) Cornelius Cünigham (1641.) Gottfrid Pezold (1646.)
Johannes Sommer (1647.) Johann-Martin Schvvab (1648.)
Franciscus Romanus Bruno, Lipsiensis, (1645.) Johan VVeise
Penicensis (1647.) &c: O igitur laudabilem Scholam nostrā!
O felicem tam præclaræ scholis Parentem! O verò DEI immen-
sam

jam & inexplicabilem misericordiam, quã Hanc tam clementer
aspexit, largitus vires ac robur, inter tot tantasq; belli agritu-
dines & perturbationes. Tibi JESU CHRISTE, Scholæ hujus
originem, tibi progressum & conservationem uni debemus. Vos
igitur Discipuli (mea enim Vos compellat oratio,) facite nunc de-
inceps quod Pietatis est, modestiæ, officii vestri, & dubium o-
mninò nullum est, quin aliquando ad multò majora sitis, quàm
Antecessores vestri, ex hâc eâdem Palastrâ peruenturi. Ve-
rùm ista pluribus persequi jam, mei non est instituti; neq; tempo-
ris brevitatis, cujus circumclusi quasi gyro, sumus, longius e-
vaga-
ri orationem permittit, quæ intra carceres aliquando revocan-
da est. Tibi verò, æterne DEUS, gratias agimus immensas, quòd
Scholam hanc subindè magis magisq; Numine tuo divino profe-
ctam benignè regis atq; conservas, præsertim in tantâ rerum omni-
um inconstantiâ, vicissitudine & confusione.

Te veneramur, flexisq; mentis genibus precamur, ut, quot-
quot hanc Scholam frequentant discendi causâ, monstratâ vir-
tutis viam ad doctrinam pergant, formantium manûs admit-
tant, & eruditionis frugem latissimam gignant, unde ad Rempub:
aut Ecclesiam tuam fructus uberrimi redundent.

Quod reliquum. Alme Parens, Pietatis & Artis origo:

Qui sedet hic cœtus, tuus est. JEHOVA, tuoq;

Pendet ab ore, sacras Tibi discit & addocet Artes:

Poplitibus flexis, submisso & corde rogamus,

Instrue, quod docile est, pectus; cœtusq; Docentium,

Discentiumq; Artes præsentis Numine firma;

Ut tibi sit semper gratum, Nos quicquid agemus!

D I X I.

POST.

POST-FATIO

ἠεροφωνήϊκή,

*ad quosdam harum Pagellarum publicanda-
rum Solicitatores.*

En Vobis, Discipuli olim mei, (qui, quales cujate sive estis, quorum Nomina, ob causas domi notas, supprimo.)

Differtationem Scholasticam

Scholasticam dico: quæ stylum, tenuem ac jejunam, nec demorsos unguis sapientem: quæ Materiam, credo, arridere eam Vobis forsan, propter vestra inibi expressa Nomina, quæ aliquâ ex parte hîc reddi ornatiora existimatis. Nominibus igitur vestris hoc quicquid est laboris scholastici, exhibeo: accipite quæso, istud mei erga Vos amoris τεκμήριον, vestri erga me favoris ac studii χερσῆριον & sicubi narratio cespitat, vel iudicio aberrat, candoris vestri salē aspergite. Vos interim ἠνομένως oro, ut Vester ille erga me nunc Senem adfectus maneat constantissimus. Valete ὡς μήκιστα, καὶ ὡς βέλτιστα. Dab: Annæb: die tum mihi Natali, 28. Januarii, anno 1650. quo ann. ætat: 70. ingrediebar,

Vester olim Præcept:

M. G. A. Schol: R.

Pro

Pro declarandâ suâ erga Præceptorem observantiâ & Grati-

tudine hæc συγχαριστικά, εὐχαριστικά, εὐνήματα, apponunt

Discipuli.

Lustra peregisti non parva, **ARNOLDE**, docendo
Annæ. Montanæ pignora mille Scholæ.

Hos inter quondam vixi pars parva Sodales,

Mendici Pueri munera tenta gerens.

Non opis est nostræ dignas persolvere grates

Pro tanto, Fautor magne, labore Tibi.

JOVA Tibi noster, qui curat talia semper,

Æterni Tecti gaudia mille dabit.

Michaël VVendlerus, SS. Theol. Li-

cent. P. P. & pro tempore Acad.

Witteberg. **RECTOR.**

E Meritis meriti siquidem tribuuntur honores;

Emeritus merito dignus honore Vir es,

ARNOLDE! Ecce tui canescunt nempe labores,

Discipulusq; senem se tuus esse videt.

Præteriêre quater duo lustra, atq; insuper annus,

Postquam **RECTOREM** Te Schola nostra vocat.

Rari quippe viri, scholico queis pulvere vesci

Tantisper, supero **NUMINE** dante, licet.

Tu superas; & quò liceat superare per annos

Quàm plures, mecum Patria chara vovet.

ita velificans honori Præceptoris quondam sui

bm. fundebat Annæbergæ.

M. Michael Stempelius, Annæ-

berg. Archidiac.

I. Si

I.
SI, Sciote, esse scholam mera jactas otia, fallis:
Negotiosa sunt Scholæ sanè otia!
Sceptra Scholæ Arnoldus dùm fleçit, an otia amârit,
Oratio hæc probat, probant discipuli?

II.
Doctori æquivalens pretium si nemo valebit
Pendere, quî poterunt & TIBI Discipuli?

III.
Impiger Agricola ut curâsti tempore * Mansum
In scholico, indoctæ pubis inersq; solum:
Vana laborâsti minùs, ô Præceptor amande:
En Mansus, fateor, germina multa dedit!

** Heinrich Meibonius in
Vindiciis Billinganis: No-
tanda veniunt vocabula,
Mansus & manens, in hac
significatione Classicis scri-
ptoribus ignota, mediæ æ-
tatis usitatissima. Mansus,
Mansa, mansum (sic enim
promiscuè usurpant Scri-
ptores) est latifundium,
sive prædium, in quo quis
manere, ac familiam alere
potest, &c. Eine Hufe Landes. Vide Dn.
Oehlschlegelium in Hieroglyph. Scholasticis.*

Ita suo olim Præceptori, postmodùm Collegæ,
jam Amico sine fuce adgratulatur,

M. Balthasar Svevius, Ecclesiæ
Mariæbergensis Pastor.

SI præclara meret plantator nobilis horri
Nomina, siq; manus sedula laude viget;
Te, venerande Senex, illustris fama manebit,
Seraq; posteritas nomen ad astra feret.
A Te plantatus Sophiæ hic prænobilis hortus
Est, ubi, quæ monstras, germina docta nitent.

apponebat
M. Christianus Wolff/Pastor Ecclesiæ
Christi in Hermansdorff.

SIt licet in mundo scholici contemta laboris
Sarcina, sed verè sarcina sancta poli:
Inde diu placuit scholico sudare labore,
Olim Præceptor, voce docere gregem.

I. Si

Tc

Te Rectore, viros benè doctos perpoliâsti,
Qvi profunt Templis jam Patriæq; Scholis:
Hinc Annæbergæ semper tua fama manebit,
Nec poteris totus, cum moriêre, mori.

Sed, quæ, pro tanto sunt munere, munera danda?
Mercedem æternam mens Tibi nostra vovet.

apposuit
Johannes Bogelhaupt / Alumnus o-
lim Annæbergæ, ab anno 1611,
usq; ad 1615: jam verò
Pastor in Zschortau.

Magister Georgius Arnoldus, Cicensis, Poëta laureatus.

ναὶ ἀνάγκη.
Gaudes, VIR optate? surget salus ac gloria nesciens mori.

**

ECquid, pars animæ meæ, Scholæq;
Annæbergiæ Columna & Atlas,
Cum Tibi inbeunt tui labores,
Qvos R E C T O R vigilando sustulisti,
Gaudes, præmia larga Te manere?
Non parvos etenim Scholæ labores
Exantlâsse juvat pio instituto
T E, perchare Parens, mihi meisq;ve
Musis, quas cupido favore mulces.

Certè, Tu Patriæ meæ Juventam
Multis nominibus Tibi obligâsti;
Qvin totam Patriam beare quæris,
Dum sic Zodiaco perennitatis
Famâ perpetuâ, trahente amore,
Montem Annæ penitùs dicare gëstis.

Tan-

Tantis pro meritis Tibi nec omnes
Possent Discipuli referre grates,
Quamvis assiduò flagrent labore:
In cœlis tamen est repôsta merces.

Gaude idcirco! ter, accino, quaterque,
VIR optate, polo favente, gaude!
Nam *salus TIBI surget, ac manebit*
Mori gloria nesciens in ævum.

*Amoris & gratitud. ergò
fundeat Lipsia*

M. Johannes Frentzelius, Annæmont.
SS. Theol. Stud.

Quod cano capiti debet decus atque brabèum,
Aut quæ Rectori sunt tribuenda meo?
Inter mortales, *Laus, & post funera Nomen*
Durans: in cœlis, palma repôsta diu.

*Ita debita gratitudinis ergò alteri suo Parenti,
facieb. olim discipulus*

Georgius Schmidius, Annæmont.
p. r. scholæ patriæ Col-
lega Tertius.

Lustra per octo, scholæ **RECTOR**, moderaris habenas
Pro summâ ingenii dexteritate tui.
Inde tuum vivit post ultima funera Nomen,
Inq; Polo merces magna repôsta Tibi est.

*Dn. olim Preceptoris, nunc compatri
suo scrib.*

Georgius Beütherus, Sch.
Coll. quartus.

D

Mons

Mons Annæ donec; donec Schola salva manebunt,
 O Arnolde, tuus non morietur honos.
 Auspice, nam multi, divini Numinis Aurâ,
 Te Rectore, Scholæ profiliere viri,
 Qui patriæ jam jam profunt Temploq; Scholæq;
 Suntq; tui memores Nominis atq;ve Scholæ.
 Hinc & ego dignas prom'o Tibi pectore grates,
 Qui me formâsti gnaviter atq; benè.
 Desuper ex animo Tibi secula Nestoris opto,
 Ac hanc post vitam regna beata poli.
 Hoc precor, hoc opto, tantumq; precabor ubiq;
 Dum vigor in tepido corpore vivus erit,

ὀλοψύχως βεῖ

ἠρπασίτ

Christophorus Eckstein Mariæbergensis,
 Scholæ Annæbergensis ab Anno 1609.
 usq; ad A. 1612 olim Alumnus, jam
 verò Scholæ Schneebergensis

τεταρτοδιδάσκαλος.

MAGISTER GEORGIUS ARNOLDUS, RECTOR

per ἀνάγραμμα, exclusis g. & s. & contra
 assumpto e. exhibet:

AGE, COR, SERTO DIGNUM TERRIS LAUREO.

*Ad Dn. Rectorem, Præceptorem suum
 devenerandum.*

Si quis, quid meritis, Juvenum quòd pollice dextro
 Tot benè formâsti mollia corda, roget;
 Sincerum huic, AGE, COR, labra haud fallacia, SERTO
 Te DIGNUM in TERRIS LAUREO honoris, ait:

In coelis verò mixtus Doctoribus, id, quod
Est inter stellas candida Luna, fies.

Sic gratus fer.

Samuel König/SS. Theol. Stud.

Matth. XXV.

INCLUTE VIR, quia non tibi tradita munera perdis,

Sed quæris justo commoda sacra lucro.

Dum juvenum mentes studiis ac artibus almis

Instruis, & doctos addis ubiq; viros:

Christus ait: capies vitæ de fronde corollam,

Impiger, ecce Tibi regna beata patent.

f. Lipsiæ

Cornelius Cuningham, Annæb.

HOc opus, hic labor est; sic multos tradere Christo,

Quos probet ipse Chorus, sentiat atq; Forum,

Talia fecisti, charum Caput: optima merces

In cœlis residet, quam Tibi Jova dabit.

Ita optat

Augustus Wolff/ Annæb.

EN, venerande Senex, quondam mihi care Magister,

Sincerò votum pectore tale fero:

Te superesse diu, plures & cernere messes

Jova velit, plures ut docuisse queas!

f.

Abrahamus Hoffmann, Philos.

Stud. Annæb.

UT Parens in Liberis, sic in Discipulis Magister, postquam vixit, vivit. Inter utrumq; ingens similitudo, & veluti paritas. Hic ut Filios, sic ille Discipulos habet, Filii boni, Patri Discipuli sunt: Discipuli boni, Magistro Filii.

Puteanus Orat. 9. p. 123.

F I N I S.

In ecclesia vixit: Dicitur quod
ad mirandum est: I. h. h. s.

244
100

INCILITE VIR, dicitur quod
sed dicitur in hoc loco
Dicitur quod in hoc loco
In fine, & dicitur quod
Christus: caput viri de honore coronatum
In fine, & dicitur quod

Cornelius Cuningham, Annab.

In fine, & dicitur quod
Talis est, dicitur quod
in ecclesia dicitur quod

Augustus, Annab.

In fine, & dicitur quod
In fine, & dicitur quod

Abrahamus Hoffmann, Philol.

Sind, Annab.

In fine, & dicitur quod
In fine, & dicitur quod
In fine, & dicitur quod

F I N I S

100

m. 5.

h. 103, 22.

(X 20)

